

Tanıtım-Değerlendirme/ Poster Sunumlar

4. e-BEYAS Sempozyumu 'Yaratıcı Fikirler Poster Sunumları' Etkinliği

TÜRKİYE'DE DİJİTAL VATANDAŞLIK SORUNU: SİBER ZORBALIK (Birincilik Ödülü)*

Betül ÇAĞLAYAN

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

İnsanlığın trajedisini, onu güçlü kıldığını sandığı vasıtaları kötü amaçlarla kullanmasıdır.

Global dünyada bilişim teknolojilerinin hızlı artışı ve bu artışın sonucu olarak çeşitlenen ve yenilikler

sunan teknolojinin gerek Türkiye'de gerek dünyada etkin bir şekilde kullanılması, günümüzde dijital vatandaşlık kavramını literatüre kazandırmıştır.

Dijital vatandaş, bilgi ve iletişim kaynaklarını kullanırken eleştirebilen, çevrimiçi yapılan davranışların etik sonuçlarının farkında olan, teknolojiyi başkalarına zarar vermeyecek şekilde kullanabilen, internet ortamında iletişim hakkını kullanan, yaptığı paylaşımlarında ve işbirliğinde doğru tutumu sergileyen ve başkalarını da bu yönde teşvik eden vatandaşdır (Çubukçu, 2013). Dijital vatandaşlık ise teknolojinin gelişmesi ile beraber bireylerin resmi işlemlerinde e-devlet vb. platformları kullanması, sosyal iletişim, eğitim gibi alanlarda bilgi teknolojilerini doğru ve verimli kullanma becerisine sahip kişileri nitelendirmektedir. Ülke vatandaşlarının eşit haklara sahip olması ile beraber dijital vatandaşlarında çevrim içi dünya da eşit haklara sahip olması gerektiği yargısı ortaya çıkmaktadır.

TÜRKİYE'DE DİJİTAL VATANDAŞLIK SORUNU: DİJİTAL ZORBALIK

İNŞANLIĞIN TRAJEDİSİ: ONU GÜÇLÜ KILDIĞINI SANDIĞI VASITALARI KÖTÜ AMAÇLARLA KULLANMASIDIR.

Amaç:
Çalışmanın amacı; dijital vatandaş olma yolunda bireyleri bireylerin aynı zamanda bilicili olarak sergilediği fiil/eylemlerinin aslında dijital zorbalığa doğru evrilmesine dikkat çekerek, farkındalık yaratmaktır.

Giriş:
Dijital vatandaş, bilgi ve iletişim kaynaklarını kullanırken eleştirebilen, çevrim içi yapılan davranışların etik sonuçlarının farkında olan, teknolojiyi başkalarına zarar vermeyecek şekilde kullanabilen, internet ortamında iletişim hakkını kullanan, yaptığı paylaşımlarında ve işbirliğinde doğru tutumu sergileyen ve başkalarını da bu yönde teşvik eden vatandaşdır (Çubukçu, 2013).
Dijital vatandaşlık ise teknolojinin gelişmesi ile beraber bireylerin resmi işlemlerinde e-devlet vb. platformları kullanması, sosyal iletişim, eğitim gibi alanlarda bilgi teknolojilerini doğru ve verimli kullanma becerisine sahip kişileri nitelendirmektedir. Dijital dünyanın getirdiği fırsatların daha etkin yararlanmak için internet vasıtasıyla bu habitat içinde yer alan bireylerin bilgi teknolojilerini etik olarak kullanmaması, dijital vatandaşları karşılayabileceği riskleri ve yayımlayabilecekleri mağduriyeti beraberinde de getirmiştir. Bu noktada dijital vatandaşın hem kendisi kişisel bilgi güvenliğine dikkat etmeli, çevrim içi ortamda gezindiği vasıtaların güvenliğine dikkat ederken hem de kendi dışında ki bireylerin güvenliğine de dikkat etmesi gereken paradigmalardır.

Dijital Zorbalık Boyutları:
Dijital Vatandaşlık Boyutu: dijital vatandaşlığın internet ortamındaki risklerle bağlantısını kapsamaktadır.
Dijital Okur Yazarlık Boyutu: dijital araçların doğru kullanımı, doğru bilgiyi oluşturma çabası ve yayımları güvenliğine kapsamaktadır. Doğru bilgi değerlendirilmesini uygulamaları interneti hem içerik hem temasta risklerin oluşumuna giren bir süreç başlatır.
Dijital Etki Boyutu: etik olgulara internet üzerinden dikkat etmek, doğru bir ifade ve etkili iletişim, zorlamaya çalışarak etken de benzerlikler olabilir.
Dijital Güvenlik Boyutu: siber güvenliği, açıklanan ve dijital ortamda yapılan saldırılara ve saldırılara her geçen gün artması etkilerinin teknoloji sistemlerini, bireylerin dijital hayatlarına ve dışarıya yapılan tüm faaliyetleri etkileyecek, sonuçları kapsamaktadır.
Dijital İletişim Boyutu: internet, herkesin kendisi özgürce ifade edebileceği bir mecaz olabilmelidir. İfade özgürlüğüne dayanarak kişisel haklarını koruyabilecekleri ifade özgürlüğüne sahip olmaları, dijital vatandaşlık ortamında etik ve etik dışı davranışları engellemek için önemlidir.

Siber zorbalık ya da **sosyal zorbalık**, birey veya grup tarafından diğerlerine, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile, dışlamak ve korkutma amaçlı mesaj ve resimlerin kasıtlı ve gizli bir şekilde gönderilmesidir. (Patchin ve Hinduja, 2006; Ybama ve Mitchell, 2004 a,2004 b; Willard, 2005; aktaran Aksoy, 2011) olarak tanımlanır. **dijital zorbalık** bir kişi ya da bir grubun bir başka kişi ya da gruba bilinçli olarak zarar vermek amacıyla yeni medya ortamlarını kullanarak yaptığı eylemlerin tümünü kapsamaktadır.
• Kişisel bilgilerin kınması,
• Şifrelerin değiştirilmesi,
• herhangisi bir kişiyi adı ile onun iletişim kurduğu insanlara onur kırıcı mesajlar gönderilmesi,
• Kişisel konuların kopyalanması,
• Fotoğrafların manipüle edilmesi,
• Kişiyi küçük düşürecek ifhamlarda bulunulması,
• Cinsel içerikli mesajlar yollanması,
• istenmeyen diğer dijital zorbalık biçimleri olarak ifade edilmektedir.
Ülkelerle göre siber zorbalık oranlarını paylaşan Sayan, "İnternet kullanıcılarının Kanada'da yüzde 21'i siber zorbalığa maruz kalmış, yüzde 69'unun siber zorbalığa tanıklık ettiği görülmüştür. İngiltere'de bu oran yüzde 20 ve üzeri olarak kayıtlara geçerken, **ülkemizde ise siber zorbalığa maruz kalmayan oran yüzde 20** (<http://www.sibor.org.tr>)".

DİJİTAL ZORBA OLMA !
#farkınavar

KAYNAÇÇA:
1. Çubukçu, A., & Bayraktar, S. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilicili, güven ve etik kültürüne ilişkin yönetimler. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
2. Aksoy, F. D. S. (2011). Siber zorbalık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 405-432.
3. Siberin Sesi: <http://www.sibor.org.tr>. Erişim tarihi: 13.09.2019.

Dijital bilgi ve iletişim teknolojilerin kullanılabilirliği, ülke vatandaşlarının eşit hak ve sorumluluklara sahip birer dijital vatandaş olabileceğini göstermektedir. Dijital dünyanın getirmiş olduğu fırsatlardan daha etkin yararlanmak için internet vasıtasıyla bu habitat içinde yer alan bireylerin bilgi teknolojilerini etik olarak kullanmaması, dijital vatandaşların karşılayabileceği riskleri ve

* Bu poster 10-11 Ekim 2019 tarihlerinde Ankara Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen 4. e-BEYAS 2019 Sempozyumu kapsamında düzenlenen 'Yaratıcı Fikirler Poster Sunumları' Etkinliğinde sunulmuştur.

yaşayabilecekleri mağduriyeti beraberinde getirmiştir.

Dijital araçları doğru kullanmak kadar etik kullanmak da önemlidir. Çevrimiçi ortamda bilgi teknolojilerini kullanırken başkalarının haklarına saygılı olacak sorumlulukta hareket etmek dijital etiğin bir parçası olarak nüks etmektedir. Dijital veya siber güvenlik kavramları ele alınacak olursa internet güvenliği, güvenli internet, güvenli kamu bilgi platformları kavramlarının her geçen gün daha da önemli hale geleceği büyük olasılıktır. Bu noktada dijital vatandaşın ise kişisel bilgi güvenliğine dikkat etmeli ve çevrim içi ortamda gezindiği sayfaların güvenilirliğine dikkat etmelidir. Bireylerin alacağı kişisel önemler (güvenli internet paketleri ve anti-virüs programları içeren internet koruma paketleri) kendi güvenliği açısından sahip olması gerekmektedir. Çevrim içi dünya hem içerik hemde temas boyutlarıyla yer alan dijital bireyler siber güvenlik açısından ciddi risk unsurlarını yaratabilmektedir. Siber alanda ortaya çıkan tehditler fiziksel varlıklara gelebilecek zararlar, bilgi hırsızlığı, casusluk, bilgi çarpıtma, saldırı ve bunun sonucunda verilecek bir zarar veya elde edilecek haksız bir kazanç olarak farklı boyutlarda sıralanabilir. Bilişim teknolojileri bazı klasik suçların daha kolay işlenmesine imkân vermesinin yanında, siber zorbalık gibi yeni tip suçların da ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Çalışmamın amacı dijital vatandaş olma yolunda ilerleyen bireylerin aynı zamanda siber zorbalığa doğru evrilişini irdelemektir. Kapsamı Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan ve dijital habitatın içinde yer alan bireylerdir.

Kaynakça

Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.

YÖNETİCİ YAPAY ZEKÂLAR*

Elif ÖZTOP

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencisi

Yapay zekâ (Artificial Intelligence), bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun, akıllı canlıların düşünme yöntemlerini öğrenerek çeşitli eylemleri yerine getirme becerisi olarak tanımlanabilir. Öğrenme sürecini tamamlayan yapay zekalar çeşitli karar verme süreçlerinde insanlara destek olurlar. Yapay zekâ, bilginin üretiminde, kullanımında, analizinde, anlamlandırılmasında, kıymetlendirilmesinde, katma değere dönüştürülmesinde, insanlığın bilgi birikiminin yeniden şekillenmesini sağlayacak uygulamalar içermektedir. (Yıldırım & Özdemirci, 2019).

Bilgi yönetimi, var olan gereksinimlere karşılık vermek, edinilmiş bilgi servetini belirlemek ve geliştirmek, yeni fırsatlar yaratmak için kritik bir biçimde bilgiyi yönetme sürecidir. (Quintas&Quiutas, 1997, s.26.) En basitleştirilmiş haliyle bilgiden en iyi şekilde nasıl yararlanılacağı ile ilgilenir. Bu nedenle, bilgi yönetimi örgütsel davranış, insan kaynakları yönetimi, yapay zeka, bilgi teknolojisi ve benzerleri dahil olmak üzere sayısız disiplinden çeşitli kavramları birleştirir.

Yapay zekâ, bilginin üretiminde, kullanımında, analizinde, anlamlandırılmasında, kıymetlendirilmesinde, katma değere dönüştürülmesinde, insanlığın bilgi birikiminin yeniden şekillenmesini sağlayacak uygulamalar içermektedir. (Yıldırım& Özdemirci, 2019). Kurumlarda kullanılacak yapay zeka destekli bilgi sistemleri, bireylerin ve/veya grupların özelliklerini, çalışma ilke ve alanlarını belirleyerek bunlar üzerinden kurum içerisindeki örtük bilgiyi ortaya çıkararak ilgili kişi ve/veya gruplarla paylaşılması ve kullanılması konusunda yardımcı olacaktır.

Bilgi yönetimi tanımları içerisinde yer alan ve en önemli işlevlerden biri olan bilginin dağıtımı, bilginin kullanımından faydalanabilecek sistem içi veya sistem dışı kişilere gönderilmesi eylemini içerir. Kurum içinde bu görev, kurumun bilgi deposuna sınırsız erişim sağlayabilen bir çalışana veya çalışan grubuna verildiği takdirde daha pasif ve gizlilik açığı olan bir dağıtım sisteminin meydana geleceği kaçınılmazdır. Organizasyonlar, sınırlı kaynaklarla insanın başa çıkamayacağı kadar karmaşık olan problemlere çözüm sağlayarak bilgi tabanlarını genişleten çeşitli yapay zeka tekniklerini kullanabilirler.

* Bu poster 10-11 Ekim 2019 tarihlerinde Ankara Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen 4. e-BEYAS 2019 Sempozyumu kapsamında düzenlenen 'Yaratıcı Fikirler Poster Sunumları' Etkinliğinde sunulmuştur.

Yaratıcı Fikirler Poster Sunumu Etkinliği, 10-11 Ekim 2019, Ankara

YÖNETİCİ YAPAY ZEKALAR

ÖZET

Bilgi elinde tutan kesimlerin değerli gördüğü günümüz bilgi çağına, en doğru bilgi, en doğru zamanda, en doğru kişiler kullanılabilecek son derece büyük bir önem taşımaktadır. Tüm bunların sağlanması ancak ve ancak bilgi yönetiminin varlığına bağlıdır. Bilgi yönetimi alanını geliştirmek ve ilerletmek için en uygun yapı türlerinden biri, birçok bilgi yönetimi yaklaşımı ve araçlarının birleşimiyle oluşan yapay zekâdır. Yapay zekâ (Artificial Intelligence), bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun, akıllı canlıların düşünme yöntemlerini öğrenerek çeşitli eylemleri yerine getirme becerisi olarak tanımlanabilir. Öğrenme sürecini tamamlayan yapay zekalar çeşitli karar verme süreçlerinde insanlara destek olurlar.

Kurum içerisindeki bilgi yönetiminde yapay zeka uygulamalarına yer verilmesinin zaman ve bütçe açısından daha ekonomik olacağı düşünülmektedir. Tüm bunlar kalite ve çalışma performansında yükseliş, kurum içi iletişim ve bilgi paylaşımında kolaylaşma sağlanacaktır.

Bu araştırmanın amacı, sürekli değişim ve gelişen teknolojilerin getirdiğinden biri olan yapay zekadan, bilgi yönetimi alanında ne şekilde faydalanılabileceğini ortaya koymaktır. Çalışmada, bilgi yönetiminin gerektirdiği görevleri en iyi şekilde yerine getirebilen kurumun bilgi yönetimi bağlamında literatür tarayması yapılarak değerlendirilmiştir.

Bilgi yönetimi, var olan gereksinimlere karşılık vermek, edinilmiş bilgi servetini belirlemek ve geliştirmek, yeni fırsatlar yaratmak için kritik bir biçimde bilgiyi yönetme sürecidir. (Quintas&Quiutas, 1997, s.26.) En basitleştirilmiş haliyle bilgiden en iyi şekilde nasıl yararlanılacağı ile ilgilenir. Bu nedenle, bilgi yönetimi örgütsel davranış, insan kaynakları yönetimi, yapay zeka, bilgi teknolojisi ve benzerleri dahil olmak üzere sayısız disiplinden çeşitli kavramları birleştirir. Odak noktası, organizasyonda fayda yaratmak için bilgiyi en iyi nasıl paylaşacağıdır.

J. Liebowitz, bilgi yönetimi alanında, bilgi yönetim sistemlerindeki bilginin kodlanması yardımcı olmak için yapay zeka tekniklerinin uygulanabilir olduğunu öngörmüştür.

Yapay zekâ, bilginin üretiminde, kullanımında, analizinde, anlamlandırılmasında, kıymetlendirilmesinde, katma değere dönüştürülmesinde, insanlığın bilgi birikiminin yeniden şekillenmesini sağlayacak uygulamalar içermektedir. (Yıldırım&Özdemirci, 2019).

Kurumlarda kullanılacak yapay zeka destekli bilgi sistemleri, bireylerin ve/veya grupların özelliklerini, çalışma ilke ve alanlarını belirleyerek bunlar üzerinden kurum içerisindeki örtük bilgiyi ortaya çıkararak ilgili kişi ve/veya gruplarla paylaşılması ve kullanılması konusunda yardımcı olacaktır. Bilgi yönetimi tanımları içerisinde yer alan ve en önemli işlevlerden biri olan bilginin dağıtımı, bilginin kullanımından faydalanabilecek sistem içi veya sistem dışı kişilere gönderilmesi eylemini içerir. Kurum içinde bu görev, kurumun bilgi deposuna sınırsız erişim sağlayabilen bir çalışana veya çalışan grubuna verildiği takdirde daha pasif ve gizlilik açığı olan bir dağıtım sisteminin meydana geleceği kaçınılmazdır.

Organizasyonlar, sınırlı kaynaklarla insanın başa çıkamayacağı kadar karmaşık olan problemlere çözüm sağlayarak bilgi tabanlarını genişleten çeşitli yapay zeka tekniklerini kullanabilirler. Bu tekniklerden bazılarına ait tanımlar şu şekildedir:

Bilgi Ajansı (Information Agent): Bir bilgi alanı, yapıdaki hizmetlerden en az birini sağlayan bir araçtır: bilgi edinimi (bilgi kaynaklarına ve nihayetinde bazı katma değerli servislere erişim sağlamak için), bilgi yönetimi (bilgi kaynaklarının içeriğini güncellemek ve korumak için), bilgi araştırma (bir talebi cevaplamak için gereken bilgi hizmetlerini bulmak ve dağıtmak için), bilgi entegrasyonu (tutulmuş olmayan bilgileri birleştirmek için), bilgi sunumu (bilgiyi yeterli şekilde biçimlendirmek ve sunmak) bilgi adaptasyonu (bilgi hizmetlerini ve sonuçlarını içeriğe uyarlamak için) ve kullanıcılar. (Gandon, 2009, s.150)

Uzman Sistemler ve Doğal Dil İşleme: NLP yani Doğal Dil İşleme, doğal dillerin kurallı yapısını çözümlenerek anlaşılması veya yeniden üretilmesi amacıyla yapılmış bu çözümlenimin insanı getireceği kolaylıklar, yazılı dokümanların otomatik çevrilmesi, soru-cevap makineleri, otomatik konuşma ve komut anlaşma, konuşma sentezi, konuşma üretme, otomatik metin özeteleme, bilgi sağlama gibi birçok başlıkla özetlenebilir. Bilgisayar teknolojisinin yaygın kullanımı, bu başlıklardan üretilen uzman yazılımların gündelik hayatımızın her alanında yer almasını sağlamıştır. (Wikipedia)

Bilgi yönetimi sürecine yardımcı olmak için yapay zeka destekli kullanılabilecek uygulamalar şu şekilde sıralanabilir:

- Akıllı ajanlar-intelligent agents- (Bradshaw ve diğerleri, 1998), bilgiyi, e-postaları, web sayfalarını ve benzerlerini analiz etmek veya uygun özeti veya bireysel bilgiyi en iyi kullanılabilecek kişi ve gruplara yaymak için uygulanabilir (Liebowitz, 2001)
- Akıllı ajanlar, sonucunda yeni bilginin yaratılmasına yol açacak bilgilerin birleştirilmesinde yardımcı olmak için kullanılırlar.
- Diğer yapay zeka teknikleri, bilgi yönetim sistemlerindeki bilginin aranması ve elde edilmesinde yardımcı olmak için kullanılabilir.
- Bir bilgi talebini cevaplamak için gereken bilgi parçacıklarını bulmak ve birleştirmekte
- Tutulmuş olmayan bilgileri birleştirmek için bilgi entegrasyonu sağlanmasında
- Enformasyon arama ve filtreleme fonksiyonlarında kullanılırlar.

Bilgi yönetimi alanı, bilgi yönetim sistemlerindeki bilginin kullanımında ve kodlanmasında yardımcı olmak için bu yapay zeka tekniklerini uygulayabilir. Akıllı ajanlar gibi diğer yapay zeka teknikleri, bilgi yönetim sistemlerindeki bilginin aranması ve elde edilmesinde yardımcı olmak için kullanılabilir.

Bilginin işlenmesini hızlandırmak, analiz ve sentez yapmak, karar verme süreçlerini etkilemek ve iş ve işlem işlemlerinin devamını sağlamak yapay zekânın diğer kullanım alanları arasında ifade ediliyor. (Onal&Özdemirci, 2017)

Bilgi yönetimi sürecinde yapay zeka destekli sistemlerin kullanımında faydalar aşağıdaki maddeler halinde verilmektedir:

- Maliyeti düşürür ve daha az işgücü gerektirir.
- Üretkenliği artırır, önemli konularda karar verme sürecini kısaltır.
- Tutarlı öneriler ve sonuçlar sunar, iş ve işlemlere daha hızlı erişim sağlar.
- Zorlu görevler için katılgı sağlayarak profesyonellerin rutin ve vakit alan işlerden kurtarır.
- Karar verme süreçlerinde destek olur.

Bilgi yönetimi bağlamında gerçek bir yapay zeka uygulamasında en basit maddeler türlerinden, verilerden ve etkileşimlerden, en karmaşık yapay zeka yapıları türlerine, biçimsel bilgi ve sosyal kurallara kadar birleşim ve işlemleridir. Yapay zekânın bilgi yönetimi sorunlarına uygulanması, bilgi yönetimi için umut verici bir gelecek vaat ettiği gibi ayrıca gerçek ve zorlu bir araştırma alanıdır.

ELİF ÖZTOP
Ankara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bilgi yönetimi sürecine yardımcı olmak için yapay zeka destekli kullanılacak uygulamalar şu şekilde sıralanabilir;

- Akıllı ajanlar-Intelligent agents- (Bradshaw ve diğerleri, 1998), bilgiyi, e-postaları, web sayfalarını ve benzerlerini analiz etmek ve uygun özetleri veya bireysel bilgiyi, en iyi kullanabilecek kişi ve gruplara yaymak için uygulanabilir.(J. Liebowitz, 2001)
- Akıllı ajanlar, sonucunda yeni bilginin yaratılmasına yol açacak bilgilerin birleştirilmesinde yardımcı olmak için kullanılabilir.
- Diğer yapay zeka teknikleri, bilgi yönetim sistemlerinde bilginin aranması ve elde edilmesinde yardımcı olmak için kullanılabilir.
- Bir bilgi talebini cevaplamak için gereken bilgi parçacıklarını bulmak ve birleştirmekte
- Türdeş olmayan bilgileri birleştirmek için bilgi entegrasyonu sağlanmasında
- Enformasyon arama ve filtreleme fonksiyonlarında kullanılabilir.

Bilgi yönetim sürecinde yapay zeka destekli sistemlerin kullanılmasındaki faydalar aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

- Maliyeti düşürür ve daha az işgücü gerektirir.
- Üretkenliği artırır, önemli konularda karar verme sürecini kısaltır.
- Tutarlı öneriler ve sonuçlar sunar, iş ve işlemlerde hata payını düşürür.
- Bilgiye erişim kolaylığı sağlayarak profesyoneller rutin ve vakit alan işlerden kurtarır.
- Karar verme süreçlerinde destek olur.

Bilgi yönetimi alanı, bilgi yönetimi sistemlerindeki bilginin kullanılmasına ve kodlanmasına yardımcı olmak için bu yapay zeka tekniklerini uygulayabilir. Akıllı ajanlar gibi diğer yapay zeka teknikleri, bilgi yönetim sistemlerinde bilginin aranması ve elde edilmesinde yardımcı olmak için kullanılabilir. Bilginin işlenmesini hızlandırmak, analiz ve sentez yapmak, karar verme süreçlerini etkilemek ve iş ve işlem ilişkilerinin devamlılığını sağlamak yapay zekânın diğer kullanım alanları arasında ifade ediliyor. (Ünal & Özdemirci, 2017)

Bilgi yönetimi bağlamında gerçek bir yapay zekâ uygulamasında en basit nesne türlerinden, verilerden ve etkileşimlerden, en karmaşık yapay zekâ varlığı türlerine, biçimsel bilgi ve sosyal kurallara kadar belirlenmeli ve işlenmelidir. Yapay zekânın bilgi yönetimi sorunlarına uygulanması, bilgi yönetimi için umut verici bir gelecek vadettiği gibi ayrıca gerçek ve zorlu bir araştırma alanıdır.

Kaynakça

- Bradshaw, J. M., Carpenter, R., Cranfill, R., Jeffers, R., Poblete, L., Robinson, T., ... & Sullivan, K. (1997). Roles for Agent Technology in Knowledge Management: Examples From Applications in Aerospace and Medicine. *AAAI Technical Report*, 97(01), 9-16.
- Gondon, Fabien. (2009) Distributed Artificial Intelligence And Knowledge Management: Ontologies And Multi-Agent Systems For A Corporate Semantic Web (Doktora Tezi). Erişim adresi: <http://www-sop.inria.fr/members/Fabien.Gandon/publications.html>
- J. Liebowitz. (2001). Knowledge Management and Its Link to Artificial Intelligence. *Expert Systems with Applications*, 20(2001), 1-6.
- O. A. Kurgun. (2006). Bilgi Yönetim Sistemlerini yapılandırılması. *DEU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 274-291.
- Quintas, P., Lefrere, P. and Jones. G. (1997). Knowledge Management: a Strategic Agenda. *Long Range Planning*, 30(3), 385-391.
- Ünal, M.A., Özdemirci, F. (2017). EBYS (e-BEYAS) ve e-Arşiv Sistemlerinde/Uygulamalarında Yapay Zekâ Yaklaşımı Bilgi Sistemleri ve Bilişim Yöntemleri Beklentiler ve Yeni Yaklaşımlar, 57-63.
- Yazıcıoğlu, O., Varol, K. ve Borat, O. (2012). Bilgi Yönetimi Teknolojileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 11(21), 53-63.
- Yıldırım, B. F., Özdemirci, F. (2019) Kurumlarda Örtük Bilginin Yapay Zekâ Destekli Tavsiye Sistemleri Aracılığıyla Ortaya Çıkarılması. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 2(1), 34-43.

RAPİD MİNER İLE TWİTTER VERİ ANALİZİ VE KONU MODELLEME*

Ela ANKARALI

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Özgür KÜLCÜ

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

Sosyal medya hızlı bir şekilde büyüyerek, sosyal yaşamın çok önemli bir parçası haline geldi. Bu gelişimin paralelinde ise, makine öğrenmesi ve veri madenciliği araçları hemen hemen bütün bilim dallarında aktif olarak kullanılan yöntemler haline geldi (Mitchell, 1999, LeCun, Bengio ve Hinton, 2015). Bu bağlamda sosyal medya veri madenciliği ve analizi üzerine bir çok çalışma yayımlandı (Corley, Cook, Mikler ve Singh, 2010, Majid, Chen, Mirza, Hussain ve Woodward, 2013). Bu çalışmalarda kullanılan veri bilimi yazılım platformlarından bir tanesi de RapidMiner programıdır. Bu platform veri analizi, makine öğrenmesi, metin madenciliği gibi işlemleri gerçekleştirmek için oldukça etkili bir arayüz sunmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle RapidMiner kullanılarak Twitter'da belirli kelimeleri içeren tweetler analiz edildi ve sonrasında konu bazlı kümeleme yapıldı, sonuçlar kelime bulutu ve grafikler oluşturularak incelendi.

Ön işleme için "Search Twitter", "Write Excel", "Select Attributes", "Nominal to Text" blokları kullanıldı. Ön işlemden geçen Twitter verileri "Tokenize", "Aggregate" ve "Discretize" operatörleri kullanılarak analiz edildi. Tweetlerde en çok kullanılan kelimeler belirlendi ve kullanım sıklığına göre kelime grupları oluşturuldu. Daha sonra Twitter verilerine nasıl "konu" bazlı kümeleme yapılacağı anlatıldı. Bu işlem için "Extract Topics From Documents (LDA)" operatörü kullanıldı.

RapidMiner içinde birçok kümeleme operatörü bulunmaktadır. Bu çalışmada yazı tabanlı verilerde konu modellemesi ve gruplaması için çok uygun olan "Extract Topics From Documents (LDA)" operatörü kullanıldı (Blei, Ng ve Jordan, 2003)). Konu bazlı

modelleme, makine öğrenmesi ve veri analizi alanlarında çok önemli bir konudur. Burada amaç elde edilen verileri bir veri analizi yöntemi kullanarak alt konu gruplarına ayırmaktır. "Nominal to Text" operatörünün çıktısında her kullanıcı için bir yazı verisi yani "text" mevcuttur. Yazının içeriğini incelemek ve bunu gruplara ayırmak çok karmaşık ve derin bir problemdir. Makine öğrenmesine dayalı

* Bu poster 10-11 Ekim 2019 tarihlerinde Ankara Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen 4. e-BEYAS 2019 Sempozyumu kapsamında düzenlenen 'Yaratıcı Fikirler Poster Sunumları' etkinliğinde sunulmuştur.

kümeleme yöntemlerini kullanmak için yazı verisi (yani “text” verisi) algoritmaların anlayabileceği bir dile çevrilmelidir. Bu amaç ile RapidMiner'da “Text Vectorization” operatörü yer almaktadır. Bu operatör her kullanıcının yazdığı yazıyı, bir vektör verisine çevirir. Bu çalışmada kullanılan “Extract Topics From Documents (LDA)” operatörü bu işlemi kendi içinde otomatik olarak yapmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, örnek olarak “Hacettepe” kelimesinin geçtiği tweetler analiz edilmiş, tweetlerin konu modellemesi yapılarak her konunun kelime bulutu oluşturulmuş, konuların benzerlik ve farklılıkları incelenmiştir.

Kaynakça

- Blei, D. M., Ng, A. Y., & Jordan, M. I. (2003). Latent Dirichlet Allocation. *Journal Of Machine Learning Research*, 3(Jan), 993-1022.
- Corley, C., Cook, D., Mikler, A., & Singh, K. (2010). Text and Structural Data Mining of Influenza Mentions in Web and Social Media. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 7(2), 596-615.
- Majid, A., Chen, L., Chen, G., Mirza, H. T., Hussain, I., & Woodward, J. (2013). A Context-Aware Personalized Travel Recommendation System Based on Geotagged Social Media Data Mining. *International Journal of Geographical Information Science*, 27(4), 662-684.
- Mitchell, T. M. (1999). Machine Learning and Data Mining. *Communications of the ACM*, 42(11).
- LeCun, Y., Bengio, Y., & Hinton, G. (2015). Deep Learning. *Nature*, 521(7553), 436-444.

KÜTÜPHANELERDE KİŞİSEL VERİLER*

Dilan Şerife ŞİŞKİN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Bu çalışmada, kütüphanelerde kullanıcılara ait kişisel verilerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, alan yazın çalışmalarından hareket edilerek kütüphanelerde 'kişisel verilerin yönetilmesi' ile ilgili ele alınması gereken temel sorular araştırma kapsamında belirlenecektir. Kişisel verilerin yönetilmesi ile ilgili soruların '5 N 1 K?' soru yöntemi kullanılarak çözümlenmesi çalışmada beklenmektedir. Çalışma sonucunda, kütüphanelerde aşağıda yer alan verilerin kişisel veriler olduğu saptanmıştır (Henkoğlu ve Özenç Uçak, 2015, s.47-64; Inoue, 2018, s.225):

- Arşiv belgeleri/Kayıp kütüphane materyalleri,
- Danışma hizmeti kapsamı altında edindiği bilgiler,
- Dolaşım kayıtları,
- Fotokopi hizmeti ile ilgili belgeler,
- Kullanıcının araştırma konusu,
- Kullanıcının kimlik bilgileri,
- Kullanıcının iletişim bilgileri,
- Kütüphaneler arası kayıtlar,
- Kütüphane kaynaklarına ve veri tabanlarına bağlandığı IP adresi,
- Ödünç alınan yayınların listesi,
- Web sayfasına yapılan ziyarete ilişkin kayıtlar,

Yaratıcı Fikirler Poster Sunumu Etkinliği, 10-11 Ekim 2019, Ankara

KÜTÜPHANELERDE KİŞİSEL VERİLER

Dilan Şerife ŞİŞKİN
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
dilansiskin@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, kütüphanelerde kullanıcılara ait kişisel verilerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, alan yazın çalışmalarından hareket edilerek kütüphanelerde 'kişisel verilerin yönetilmesi' ile ilgili ele alınması gereken temel sorular araştırma kapsamında belirlenecektir. Kişisel verilerin yönetilmesi ile ilgili soruların '5 N 1 K?' soru yöntemi kullanılarak çözümlenmesi çalışmada beklenmektedir. Çalışma sonucunda, kütüphanelerde arşiv belgeleri/kayıp kütüphane materyalleri, danışma hizmeti kapsamı altında edindiği bilgiler, dolaşım kayıtları, fotokopi hizmeti ile ilgili belgeler, kullanıcının araştırma konusu, kullanıcının kimlik bilgileri, kütüphaneler arası kayıtlar, kütüphane kaynaklarına ve veri tabanlarına bağlandığı IP adresi, ödünç alınan yayınların listesi, web sayfasına yapılan ziyarete ilişkin kayıtlar kullanıcılara ait kişisel veriler olduğu belirlenmiştir (Henkoğlu ve Uçak, 2015, s.47-64; Inoue, 2018, s.225).

KÜTÜPHANELERDE KİŞİSEL VERİLER

- Arşiv belgeleri/Kayıp kütüphane materyalleri
- Danışma hizmeti kapsamı altında edindiği bilgiler
- Dolaşım kayıtları
- Fotokopi hizmeti ile ilgili belgeler
- Kullanıcının araştırma konusu
- Kullanıcının kimlik bilgileri
- Kullanıcının iletişim bilgileri
- Kütüphaneler arası kayıtlar
- Kütüphane kaynaklarına ve veri tabanlarına bağlandığı IP adresi
- Ödünç alınan yayınların listesi
- Web sayfasına yapılan ziyarete ilişkin kayıtlar

SONUC

Kütüphanelerde kullanılan kişisel veriler nelerdir? → Kişisel veriler hangi amaçla kullanılacaktır? → Kişisel veriler nasıl elde edilecektir? → Kişisel veriler ne zaman işlenecektir? → Kişisel veriler hangi ortamda tutulacak ve muhafaza edilecektir? → Kişisel veriler kim tarafından işlenecektir?

KAYNAKÇA

Inoue, Y. (2018). Privacy and libraries in the case of Japan. IFLA Journal, 44(3), s.223-228.
Henkoğlu, T. ve Özenç Uçak, N. (2015). Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması. Bilgi Dünyası, 16(1), s.45-74.

KİŞİSEL VERİLERİN YÖNETİMİ

Şekil 2: Kişisel verilerin yönetimi

Kişisel verilerin yönetimi, süresi ve süreçleri belli bir döngüye dayanmaktadır. Bu döngü ise, kişisel verilerin oluşturulması, düzenlenmesi, paylaşılması, korunması ve silinmesi aşamalarını kapsamaktadır. Kütüphanelerde kişisel verilerin yönetilmesinde kütüphane yöneticilerinin ve kütüphane personellerinin dikkate alınması gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Bu noktalar ise, kütüphanelerde kullanılan kişisel verilerin düzenlenmesine yönelik olarak 'Ne, nasıl, neden, nerede, ne zaman ve kim?' sorularının kişisel verilerin korunmasına bağlı yasal ve hukuki düzenlemeler göz önünde bulundurularak yanıtlanmasıdır.

Şekil 3: Kişisel verilerin yönetilmesi sürecinde yanıtlanması gereken sorular

Kişisel verilerin yönetimi, süresi ve süreçleri belli bir döngüye dayanmaktadır. Bu döngü ise, kişisel verilerin oluşturulması, düzenlenmesi, paylaşılması, korunması ve silinmesi aşamalarını kapsamaktadır. Bu aşamada ise, kütüphanecilerin ele almaları gereken temel sorular şu şekildedir:

- Kütüphanelerde kullanılan kişisel veriler nelerdir?
- Kişisel veriler hangi amaçla kullanılacaktır?
- Kişisel veriler nasıl elde edilecektir?
- Kişisel veriler ne zaman işlenecektir?
- Kişisel veriler hangi ortamda tutulacak ve muhafaza edilecektir?
- Kişisel verilerin kim tarafından işleneceği belli midir?

Kaynakça

Henkoğlu, T. ve Özenç Uçak, N. (2015). Üniversite kütüphanelerinde kişisel verilerin korunması. Bilgi Dünyası, 16(1), 45-74.

Inoue, Y. (2018). Privacy in the libraries in the case of Japan. IFLA Journal, 44(3), 223-228.

* Bu poster 10-11 Ekim 2019 tarihlerinde Ankara Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen 4. e-BEYAS 2019 Sempozyumu kapsamında düzenlenen 'Yaratıcı Fikirler Poster Sunumları' Etkinliğinde sunulmuştur.